

Pripomienky k návrhu uznesenia o „Ochrane slobody náboženského vyznania a viery na pracovisku“

Vypracoval sekretariát EHF

Pripomienky k návrhu uznesenia o „Ochrane slobody náboženského vyznania a viery na pracovisku“¹ predstavenom na Parlamentnom zhromaždení Rady Európy.

- Prijal Výbor pre právne záležitosti a ľudské práva
- Hlasovanie na v pléne dňa 29. januára 2020

Spravodajcom je pán Davor Stier, EPP (Chorvátsko, HDZ, konzervatívny) a spravodajcom pre stanovisko Výboru rovnosti a nediskriminácie je pán Sir Jeffrey Donaldson, Európska konzervatívna skupina a Demokratická aliancia (UK, Demokratická unionistická strana).

Tento návrh uznesenia je ďalší z radu nedávnych snáh zaviesť „primerané prispôsobenie“ v Parlamentnom zhromaždení Rady Európy. Z humanistickej perspektívy založenej na rovnakých ľudských právach pre všetkých vnímame tento návrh ako dosť problematický.

Návrh uznesenia sa pokúša zaviesť tento koncept vo všetkých členských štátoch, aby poskytol zvýhodnenú pozíciu na nároky založené na náboženskej viere opierajúc sa o nediskriminačné argumenty. V takom prípade by mohlo dôjsť k obmedzeniu základných práv a slobôd, najmä v oblasti ženských sexuálnych a reprodukčných práv a práv skupiny LGBTI osôb. Napríklad, na slobodu náboženského vyznania alebo výhradu svedomia sa často odvoláva v snahe nájsť ospravedlnenie za odmietnutie poskytnúť zákonnú reprodukčnú zdravotnú starostlivosť či za diskrimináciu voči LGBTI osôb.

Brífing predstavuje hlavný návrh uznesenia a pripomienok zo strany Európskej humanistickej federácie. Taktiež prináša alternatívne návrhy.

1. Návrh

Spravodajca predstavuje návrh uznesenia adresovaný členským štátom, návrh odporúčania adresovaný Výboru ministrov Rady Európy a dôvodovú správu.

Návrh uznesenia najprv potvrdzuje základné princípy Rady, ktoré plne dodržiava aj EHF, predovšetkým v oblasti povinnosti rešpektovania práva na slobodu myslenia, svedomia a náboženského vyznania a potreby bojovať proti diskriminácii založenej na náboženskom vyznaní a viere. Z tohto predpokladu, návrh vyzýva členské štáty, aby

- „zvážili prijatie legislatívy alebo iných vhodných opatrení, ktoré by zabezpečovali, že zamestnanec môže vzniesť požiadavku na primerané prispôsobenie sa jeho náboženstvu alebo viere“² a

---

¹Dok. 15015, 17. december 2019, Výbor pre právne záležitosti a ľudské práva

² 9.2

- „prijali vhodnú náhradu či mediačné mechanizmy v prípade sporov spojených so zamestnávateľovou nevôľou vyhovieť nároku zamestnanca vzneseného na základe jeho náboženského vyznania alebo viery“³

Návrh uznesenia tiež uvádza „špecifické potreby zamestnancov patriacich k náboženským skupinám“ a potrebu vyhovieť im.

Návrh odporúčania vyzýva Výbor ministrov, aby „zvážil spôsoby, ktorými by sa primerané prispôsobenie dalo najlepšie zaviesť na pracovisku, aby tak každý zamestnanec mal zaručenú slobodu náboženského vyznania alebo viery“.

2. Námietky EHF voči návrhu uznesenia a odporúčania

Po prvé, návrh predstavuje primerané prispôsobenie akoby išlo o logicky dôsledok k princípom zmieneným v prvej časti (právo na slobodu myslenia, svedomia a náboženského vyznania, zakázanie diskriminácie na základe náboženského vyznania alebo viery), hoci zjavne nejde o ten prípad. Primerané prispôsobenie je len spôsob, ako regulovať nárok založený na náboženstve, ktorý sa neuznáva ako právo v žiadnom z členských štátov Rady Európy v otázkach slobody náboženského vyznania a viery (ako uvádza samotná Správa).

V medzinárodných ľudských právach tvorí primerané prispôsobenie len súčasť Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím. Podobne právo EU ukladá povinnosť primeraného prispôsobenia sa v súvislosti s osobami so zdravotným postihnutím v kontexte zamestnania. Tento koncept sa vyvinul jedine v súvislosti s právom osôb so zdravotným postihnutím a bolo by nevhodné v danej konkrétnej situácii osôb so zdravotným postihnutím načrtnúť akúkoľvek analógiu s právom na slobodu náboženského vyznania alebo viery. Osoby, ktoré si uplatňujú nárok na základe náboženského alebo viery sa zjavne nachádzajú v odlišnej situácii ako osoby so zdravotným postihnutím.

Primerané prispôsobenie náboženského nároku tvorí súčasť legislatívy v USA a v Kanade a nie je zjavné, prečo by takéto riešenie malo byť prijaté do právneho poriadku Členských štátov Rady Európy. Navyše, kanadská provincia Québec v poslednom období zaznamenala nevýhody a problémy spôsobené so širokým uplatňovaním primeraného prispôsobenia. Došlo tak k zmene ich predchádzajúcej praxi a prijatiu charty založenej na sekulárnych princípoch.

Okrem toho všetky členské štáty Rady Európy sú súčasťou Európskeho dohovoru o ľudských právach (EDĽP), v ktorom článok 9 chráni „právo na slobodu myslenia, svedomia a náboženského vyznania“. Právo zahŕňa vykonávať náboženské vyznanie alebo vieru, uctievaním, učením, vykonávaním a slávením. Členské štáty Rady Európy si vytvorili vlastné metódy na ochranu slobôd, vrátane slobôd na pracovisku v súlade s ich vlastnou ústavou, EDĽP a EU práva, ako členské štáty EU, ktorých sa to týka. Ani EDĽP ani antidiskriminačná legislatíva EU nevyžaduje prijatie primeraného prispôsobenia.

Článok 9 EDĽP rozlišuje vnútorný a vonkajší aspekt. Vnútorný aspekt chráni právo na vyznávanie akejkoľvek náboženskej viery a na zmenu náboženstva alebo viery, je absolútny a bezvýhradný. Vonkajší aspekt je sloboda prejavu náboženského vyznania alebo viery. Môže podliehať obmedzeniam, ktoré je potrebné zahrnúť do zákona nevyhnutného pre demokratickú spoločnosť v

---

³ 9.3

záujme verejnej bezpečnosti, na ochrana verejného poriadku, zdravia a morálnych zásad, alebo v mene ochrany práv a slobôd iných osôb.

V tomto ohľade Európsky súd pre ľudské práva vyhlásil, že férová rovnováha musí byť nastolená v protikladných záujmoch jednotlivca a komunity ako celku, podliehajúcim udalosti v celom rozsahu uznania v danom štáte. Vo svojom prístupe sa súd vo všeobecnosti priklonil k ochrane práv a slobôd iných osôb zo strany štátu, vrátane ich práva nadobudnúť ochranu pred diskrimináciou.⁴ Súd taktiež uznal, že dodržiavanie zásad sekularizmu je cieľ, ktorý zodpovedá hodnotám Dohovoru a že členské štáty sa môžu oprieť o princíp neutrality vo verejných službách, aby sa obhájilo obmedzenie nosenia náboženských symbolov zamestnancami verejných orgánov.⁵

Súdny dvor Európskej únie rozhodol, že zákaz nosenia viditeľných politických, filozofických alebo náboženských znakov na pracovisku neprispieva k priamej diskriminácii založenej na náboženstve alebo viere. Také pravidlo môže prispieť k nepriamej diskriminácii, ak v skutočnosti na osobu vyznávajúcu isté náboženstvo alebo vieru sú uvalené nevýhody, pokiaľ to nie je objektívne ospravedlnené legitímnym cieľom ako politická, filozofická a náboženská neutralita. Generálny advokát jasne definoval rozdiely medzi „nemeniacimi sa *fyzickými črtami alebo osobnými vlastnosťami jednotlivca* – ako rod, vek alebo sexuálna orientácia“ a „spôsobmi prenosu založenými na subjektívnych rozhodnutiach alebo presvedčeniach, ako napríklad nosenie či nenosenie pokrývky hlavy.“⁶

V krátkosti, neexistuje nijaká zákonná požiadavka na prijatie formálnych pravidiel primeraného prispôsobenia sa do zákona.

Kdežto zákony o ľudských právach nevyžadujú primerané prispôsobenia sa nároku založenom na náboženskom vyznaní alebo viere, a sú vznesené silné právne a politické argumenty vyhradzujuce sa voči prijatiu tohto konceptu. Samotná správa uvádza skryté dôvody predbežného návrhu: „v niektorých spoločnostiach, veriaci sa môžu stretnúť s ťažkosťami v každodennom živote v súvislosti s ich náboženskými sviatkami, predpísanými časmi na modlitbu, uplatnením princípu výhrady svedomia zo strany zdravotníckeho personálu pri potratoch, so stravovacími príkazami alebo inými požiadavkami zakorenenými v ich náboženskej viere.“⁷

Vzniká veľké riziko, že primerané prispôsobenie nároku založenom na náboženskom vyznaní alebo viere na pracovisku sa bude dodržiavať na úkor práv iných osôb. Za ohrozenejšie práva sa dajú považovať právo na sexuálne a reprodukčné zdravie, keďže prispôsobenie sa môže viesť k obmedzeniu či dokonca k vylúčeniu prístupu k primeranej zdravotnej starostlivosti a právu LGBTI osôb, keďže náboženský nárok sa môže využívať ako prostriedok na diskrimináciu týchto osôb.

Navyše primerané prispôsobenia stavia požiadavku založenú na náboženskom vyznaní a viere nad všetky práva a ani zďaleka nevystihuje boj proti diskriminácii. Vytvára tak nerovnosť medzi pracovníkmi s náboženskou vierou a bez nej. Návrh odporúčania predpokladá, že zamestnanci patriaci do istej náboženskej skupiny majú „špecifické potreby“ a uprednostňuje ich potreby pred potrebami iných zamestnancov. Správa samotná skutočne zmieňuje argumenty *proti* primeranému prispôsobeniu, o ktorých sa domnievame, že by *zvádzali k ,vytvoreniu práva žiadať prispôsobenie‘* a to by prinieslo uprednostňovanie na základe náboženského vyznania pred ďalšími chránenými

---

⁴Prípady Eweida a ostatní v. Spojené kráľovstvo, Nos. 48420/10, 59842/10, 51671/10, 36516/10, Eur. Ct. H.R. (2013)

⁵Ebrahimian v. Francúzsko, č. 64846/11, Eur. Ct. H.R. 2015

Stanovisko Kokott na prípad Achbita, para. 45

⁷Správa, bod 5. naše upozornenie

charakteristikami. Okrem toho by to mohlo viesť k protichodným štandardom medzi právami, keďže ide o náboženské vyznanie a práva žiadať flexibilnú prácu pre ostatných pracovníkov.“⁸

Pod snahou o nediskrimináciu, primerané prispôsobenie vytvára privilégium pre ľudí, ktorých nárok sa opiera o náboženské argumenty. V tomto ohľade dôvodová správa jasne predstavuje záujmy náboženských práv na škodu iných vier, v rozpore so samotnou definíciou „sloboda náboženského vyznania a viery“.

Taktiež podnecuje a pestuje príliš doslovný a fundamentalistický výklad náboženského vyznania za predpokladu, že niektoré praktizovanie viery sa musí vykonávať absolútne a veriaci ho nesmie porušiť, čím sa ukladá celé bremeno prispôsobenia sa na inú stranu.

Nakoniec, metodológia využitá pri návrhu tejto správy sa tiež dá spochybníť, keďže jedine experti priaznivo naklonení primeranému prispôsobeniu boli prizvaní a žiadny alternatívny hlas nebol vypočutý ani vyhľadáný.

3. Pozmeňujúce návrhy

- a. Návrh uznesenia 9.2: odstrániť odkaz na primerané prispôsobenie. Nahradíť ho „požiadavkou na primerané prispôsobenie sa ich náboženskému vyznaniu alebo viere“ prostredníctvom „výroku, že ich právo na nediskriminačné správanie, bolo porušené“.
- b. Návrh uznesenia 9.3: odstrániť „v prípade sporov spojených s odmietnutím zamestnávateľa vyhovieť požiadavkám zamestnancov založených na náboženskom vyznaní alebo viere“, nahradíť ho „prístupovať k žiadosti diskriminácie na základe náboženského alebo viery alebo na iných základoch“.
- c. Návrh uznesenia 9.4: odstrániť „špecifické potreby zamestnancov patriacich k náboženským skupinám a ako vyhovieť špecifickým potrebám takých zamestnancov“.
- d. Návrh odporúčania 1.1: odstrániť odkaz na primerané prispôsobenie a nahradíť ho nediskrimináciou.
- e. Návrh odporúčania 1.2: odstrániť.

---

⁸Správa, bod 34